

וְלֹא בְּחֹתֶם שֶׁבְכֹסְתוֹ, זֶה זֶה אֵין מְקַבְּלִין טַמְאָה, משום שאינו תכשיט כיון שעשוי לגנאי ולא לנוי, וגם אינו כלי תשמיש (רש"י). ומכל מקום לענין איסור הוצאה מהתורה, אינו נחשב משוי אלא מלבוש, כיון שדרכו לצאת בו בכל ימות השבוע [ורק מדרבנן אסרו לצאת בו מהטעם המבואר בגמ' (אור זרוע ב, פד, ג, הובא להלכה ברמ"א א"ח שא, כג ובמשנ"ב פג)]. ויש שפירש, שאף שהוא משוי, כיון שהוא מחובר לבגד, נדון הוא כבגד (שם בשם הר"ש מקוצי, ע"פ הירושלמי כאן).

לֹא בְּחֹתֶם שֶׁבְצֹנְאָרָה וְלֹא בְּחֹתֶם שֶׁבְכֹסְתָה, שמה יפול ויבוא להעבירו ברישות הרבים [וכמבואר בגמ' להלן לענין חותם של עבד] (ר"י מלוניל ונמוקי יוסף). ודוקא בחותם של מתכת (שם), וכשאינו ארוג בבגד (מהרש"א ומהר"ם). אבל בארוג מותר, כי אין חשש שיפול. ולא גזרו בארוג משום שאינו ארוג [שלא כמו בחותם של עבד לדעת התוס' כמבואר להלן], כי החשש בחותם בהמה כשאינו ארוג אינו גדול, מפני שהוא רק כשהבעלים עמה ואינו מצוי כל כך, ועוד, שחותם זה אינו חשוב כל כך ואין הבעלים מקפידים על פסידתו, ולכן לא גזרו בזה אלא כשאינו ארוג ולא הוסיפו לגזור ארוג משום שאינו ארוג (מהר"ם). ויש שכתב, שגם בבהמה גזרו בארוג משום שאינו ארוג (אליה רבה ש"י, ז). אכן, יש שכתב, שטעם האיסור בחותם בהמה אינו שמה יפול, אלא משום שנחשב משוי ועובר על שביית בהמתו (מאירי). ויש שכתבו, שגם בחותם בהמה טעם האיסור הוא כמו בזוג בהמה, שנראה כמוליכה לשוק למוכרה, כמבואר להלן בסמוך (רש"י על הרי"ף, חפ"ה ה', ולבושי שרד שם, כד, שכך משמע ברש"י כאן). ■ להלכה, לא תצא בהמה בחותם בין בצוארה ובין בכסותה (שו"ע א"ח ש"ה, יב), ואף בארוג שאין חשש שיפול ויבוא להעבירו, כי גזרו ארוג משום שאינו ארוג [וכדעת האליה רבה] (משנ"ב שם, מה).

וְלֹא בְּזוּג שֶׁבְכֹסְתָה וְלֹא בְּזוּג שֶׁבְצֹנְאָרָה, משום שנראה כמוליכה לשוק למוכרה, שהדרך לתלות לה אז זוג כדי לנאותה (רש"י), ויש בכך איסור מראית עין (גמ' להלן סד, ב), שיחשדוהו שעובר על איסור מקח וממכר בשבת (ש"ך י"ד פו, ו, וראה שם ובביאורו להלן סה, א אם יש איסור מראית עין באיסורים דרבנן). והטעם שאינו אסור משום משוי, יש שכתבו, שכיון שהזוג ארוג לאפסר [כמבואר להלן], הוא בטל אליו [ולכן גם לא חוששים שיפול ויבוא להעבירו] (תוס' לעיל נד, ב). ויש שכתב, שגם תכשיט בהמה אינו נחשב משוי אם הרגילות היא בכך (ריטב"א שם בדעת רש"י לעיל נד, א). ויש שכתב, שבאמת אסור משום משוי, אלא שהגמ' [לעיל נד, ב] כתבה טעם זה, כדי לחדש שאף אם נוי בהמה מותר ואין בו משום משוי, מכל מקום אסור משום שנראה כהולך למוכרה (רשב"א לעיל נג, א). ■ להלכה לא תצא בהמה בזוג בין בצוארה ובין בכסותה (שו"ע א"ח ש"ה, יא), משום שנראה כמוליכה למכור בשוק [כדעת רש"י] (משנ"ב שם, מג). ויש שאסר [כשאינו ארוג לאפסר (מג"א שם ה)] משום משוי [וכדעת תוס'], ומשום כך אסור אף בחתולים ועופות שאין דרך לתלות בהם זוג כשמוליכם למכור (שם, שכך משמע בסמ"א).

זֶה זֶה אֵין מְקַבְּלִין טַמְאָה, לפי שאין תכשיט לבהמה (רש"י), שלא ריבה הפסוק לטומאה אלא תכשיטי אדם [שככלי מדין נמנו תכשיטי אדם בכלל הכלים הנטמאים (רש"י לעיל נב, א)] ולא תכשיטי בהמה (רש"י כלים יב, א).

אֵין בָּהּ מְשֻׁם עֲטוּרוֹת פְּלוֹת, שלא אסרו בפולמוס של טיטוס אלא בעטרות העשויות ממתכת (סוטה מט, ב), והקילו בעטרות העשויות מאריג כדי שלא תתגנה על בעלה (ריטב"א לעיל נד, ב).

כְּבִלָּא דְעֶבְרָא תִּנְן, אבל בכיפה של צמר מותר לצאת אפילו לרשות הרבים [כדעת רבי שמעון בן אלעזר לעיל נד, ב], וכפי שביאר רש"י שם שאין חשש שתסרינה להראות לחברותיה, כיון שמתגלה בכך שעה] (תוס' לעיל נד, ב, רי"ף ורא"ש). ויש שכתבו, שגם לשמואל אסור בכיפה של צמר, ונחלק על רבי אבהו בכבלא דעבדא, שלרבי אבהו אסור רק כשהוא בכסותו, ולשמואל אסור גם כשהוא בצוארו, וכמבואר בגמ' להלן (פני יהושע, וצ"ח לעיל נד, ב, בדעת רש"י).

הָא דְעֶבֶד אִיהוּ לְנַפְשֵׁיהּ, שהאדון לא עשה לו חותם משום שהוא עבד כשר וחס על קלונו, והעבד עשה לעצמו חותם כדי לפרסם שהוא עבדו של פלוני שהוא אדם תקיף ובעל כח, ועל ידי זה המוססים לא יגבו ממנו מס וארנונה במידה גדושה. ואסרו עליו לצאת עמו לרשות הרבים, שמה כשיראה בני אדם שמתבייש מהם יסירו ויטלו בידו (מאירי). ויש שפירש, שטעם עשיית החותם לעצמו הוא כדי לפרסם שהוא עבד, שלא יחשדוהו שהוא רשע כשיראו שאינו הולך בתפילין וציצית ואינו מקיים מצות עשה שהזמן גרמא. ואסרו לצאת בו לרשות הרבים, שמה בזמן שלא תהיה לפניו מצות עשה שהזמן גרמא יסירו, כדי שלא יכירו בו שהוא עבד. אך טעם זה אינו שייך אלא בעבד, ולא בכבול ששינוי במשנה לענין שפחה, שבה אין חשד, כי גם אם היא בת חורין פטורה ממצות עשה שהזמן גרמא (צ"ח כאן ולעיל נד, ב).

הַיּוֹצֵא בְּטִלְיָה מְקוּפָּלָת וּמוּנַחַת לוֹ עַל כַּתְּפָיו, כלומר, שלאחר שעטף ראשו בטלית הגביה שיפוליה על כתפיו, שאין זה דרך מלבוש (רש"י להלן קמז, א). ויש שפירש, שהסיר את הטלית מעליו וקיפלה והניחה על כתפיו כמשה (ר"ח), אבל אם הגביה שיפוליה על כתפיו, אינה משוי ומותר (שבלי הלקט שבת קז, בדעתו).

כּוֹלְהוּ רַבְּנֵן דְּבֵי רִישׁ גְּלוּתָא לֹא לִיְפִקּוּ בְּסַרְבְּלֵי חֲתִימֵי, שהיו עושים חותמות לטליתות שלהם כעין עבדים להראות שהם כפופים לריש גלותא, ולפיכך אסורים לצאת בהם, שמה יפול החותם ומאימת ריש גלותא יקפלו את הטלית לכסות את מקום החותם החסר (רש"י). ויש שפירשו, שהחותם היה לראיה ששילמו את המכס על הטלית, שכל מי שאין לו את החותם, באים עבדי ריש גלותא ונוטלים ממנו את הבגד, וחששו שאם יפול החותם, יקפלו את הבגד שלא יכירו בחסרונו של החותם (ר"ח, וריב"ן בשם הגאונים. ולא גרסו בגמ' 'דבי ריש גלותא', כי הגזירה שייכת בכל החכמים).

לְכַר מִנְךָ דִּילָא קְפִידֵי עֲלֶיךָ דְּבֵי רִישׁ גְּלוּתָא, והטעם שאין חשש שיסיר את החותם בידים כדי שלא יכירו שכפוף הוא לריש גלותא [לפירוש רש"י לעיל בסמוך שהחותם הוא כעין חותם עבדות], הוא משום שדוקא בחותם של עבד חששו שיסירו כשעשאו לעצמו משום שהוא גנאי גדול, מה שאין כן בזה. ועוד, שכלל לא חששו שהחכמים יסירו את החותם בידים כמו לגבי עבד, אלא חששו רק שיפול ויקפלו בגדיהם, מלבד רב חיננא שלא יקפידו עליו אנשי ריש גלותא ולא יבוא לקפל בגדיו אם יפול החותם. ולדעת הסוברים [לעיל בסמוך] שהחותם אינו לסימן עבדות אלא להוכיח על תשלום המכס, בודאי אין חשש להסרתו בידים (ריטב"א).